

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук
проф., д.політ.н. Остапець Ю.О.

« _____ » _____ 2019 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІЛОСОФІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Рівень вищої освіти *Другий (магістерський)*

Галузь знань *03 Гуманітарні науки*

Спеціальність *033 Філософія*

Освітня програма *Філософія*

Статус дисципліни *Обов'язкова*

Мова навчання *Українська*

Ужгород 2019 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Провідні тенденції філософії ХХІ ст.» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 033 Філософія, освітньої програми Філософія.

Розробники: канд. філос. наук, доцент кафедри філософії Матвієнко О.І.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри філософії протокол № 11 від «26 » червня 2019 р.

Завідувач кафедри філософії _____ доц.,к.філос.н Левкулич В.В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № ____ від « ____ » _____ 2019 р.

Голова науково-методичної комісії _____ доц.,к.іст.н. Стряпко І.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача – 5	1-й	1-й
	Лекції:	
	22 год.	12 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	0 год.	год.
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78 год.	108 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Провідні тенденції філософії XXI ст.» є вивчення та аналіз здобувачами основних закономірностей становлення і розвитку найважливіших течій і концепцій західної філософії новітнього часу, зокрема, досягнення специфіки посткласичного типу філософування а також формування уявлень про сучасну світову філософську думку крізь призму її основних представників.

Завдання курсу полягає в ознайомленні здобувачів із багатством і різносторонністю ідей і концепцій західної філософії новітнього часу, зокрема, у створенні передумов щодо вміння проводити здобувачами як диференціацію в західній філософії, яка визначається ментальною специфікою (т.зв. англо-саксонська та європейсько-континентальна парадигми), так і стосовно спроможності віднаходити паралелі і спорідненості. Курс покликаний також допомогти формуванню у реципієнтів цілісного уявлення про основні концептуальні тенденції та ключові поняття філософії XX-XXI ст.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК1. Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей діяльності), що передбачає вміння аргументовано викласти власну експертну позицію, володіння формами публічного мовлення, засобами та стратегіями інтелектуальної полеміки.

ЗК7. Здатність працювати в команді, що передбачає здатність до міжособистісної комунікації, емоційної стабільності, а також вміння долати комунікаційні напруження та конфліктні ситуації.

Спеціальні:

ФК1. Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук.

ФК2. Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської проблематики, системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою.

ФК3. Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та розв'язанні власних дослідницьких проблем.

ФК5. Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками.

ФК6. Навички застосування аналітичного методу в оцінці сучасних суспільних процесів.

ФК7. Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 2.1 Провідні тенденції філософії ХХІ століття викладається в 1 семестрі 1-го року навчання.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Філософія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати теоретичні основи філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук	ПР1
Знати актуальні проблеми сучасної філософської думки та міждисциплінарної сфери філософії	ПР3
Демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської проблематики, детермінувати системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою	ПР4
Розуміти і використовувати методологію та сучасні аналітично-інформаційні системи та технології в обраній філософській спеціальності.	ПР9
Вирішувати практичні соціально-гуманітарні завдання, зокрема регіонального характеру.	ПР18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «Провідні тенденції філософії ХХІ ст.»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати і вміти проводити порівняльні характеристики провідних течій ХХІ ст., чітко аргументуючи свою наукову та професійну позицію; оперувати ключовими термінами тих чи інших течій філософії ХХІ ст.; знати порівняльні характеристики різних сучасних філософських шкіл у відповідності з історичними умовами їх формування.	ПР1
Вміти грамотно оперувати ключовими термінами тих чи інших течій філософії ХХІ ст.; знати порівняльні характеристики різних сучасних філософських шкіл у відповідності з історичними умовами їх формування; вміти аналізувати місце і роль сучасних філософських напрямів і шкіл в контексті загальноцивілізаційному та конкретно-історичному.	ПР3
Оперувати фактами і хронологічним матеріалом, працюючи з різноманітними філософськими джерелами.	ПР4
Володіти теоретико-методологічним інструментарієм сучасної новітньої філософської думки	ПР9
Вміти практично застосовувати отримані знання в педагогічній діяльності та у вирішенні соціально-гуманітарних задач; використовувати здобуті знання для аналізу та інтерпретації різноманітних філософських поглядів сучасності.	ПР18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання здобувача за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;

Проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувача, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;

Підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і 3 практичні завдання) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 20 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); практична частина оцінюється в 30 балів – по 10 балів за кожне завдання (разом за контрольну – 50 балів). Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж семестру проводяться два модульні контролю, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) №1 включає навчальний матеріал (теми 1-6), а МК№2 відповідно (теми 7-11), таблиця 2. У цій таблиці наведено також максимальну кількість балів з кожної теми, яку може отримати студент. Після проведення останнього заняття за кожним модулем, відповідно до розкладу, проводиться модульна контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен.

Результат екзаменаційного контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі письмової роботи. Максимальна оцінка за письмову роботу на іспиті – 100 балів.

Таблиця 1

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	6	12	6	12
Самостійна робота	1	8	1	8
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	2	10	2	10
Есе	2	10	2	10
Реферат	1	5	1	5
Доповідь з презентацією	2	5	2	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі. Завдання для МКО включає два теоретичні питання (кожне оцінюється max 15 балів) і двадцять тестових завдань (max 20 балів). *Максимальна кількість балів за МКО – 50.*

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100 (таб. 2).

Таблиця 2

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

T1	T2	T3	T4	T5	T6	Сума	Модульна контрольна робота
8	8	8	8	8	10	50	50
Разом за модуль 1							100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

T7	T8	T9	T10	T11	Сума	Модульна контрольна робота
10	10	10	10	10	50	50
Разом за модуль 2						100
Модульний контроль						100
Підсумкове оцінювання (екзамен)						100

Допуск здобувача до підсумкового контролю знань здійснюється відповідно до діючих в університеті положень.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності розкладу екзаменаційної сесії, в комплексній (або усній) формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі. До екзаменаційного білету включено три теоретичні питання.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Бали, отримані студентом конвертуються в підсумкову оцінку з дисципліни у відповідності до шкали оцінювання (таблиця 3).

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни, є:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
 - глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
 - характер відповідей на поставлені питання (вичерпність, чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
 - вміння оперувати фаховою інформацією, і насамперед визначеною обсягом програми цієї навчальної дисципліни;
 - вміння аналізувати достовірність одержаних результатів;
 - вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- здатність формулювати власні аналітичні висновки та оцінки різних аспектів предмету вивчення цієї дисципліни.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Характерні особливості формування філософії XXI ст.

Тема 1. Вступ до курсу. Становлення і розвиток посткласичної філософської думки.

Вступ до курсу. Предмет і завдання курсу. Призначення і предмет курсу. Філософські концепції західної духовної культури, які визначили розвиток філософської думки новітнього часу. Становлення посткласичної філософської парадигми. Необхідність опрацювання репрезентативних текстів. Структура курсу і її обґрунтування. Культурно-історичні умови формування філософських ідей у XIX–XX ст. Становлення сучасної новітньої філософії. Внутрішня розірваність світовідчування людини Нового часу. Значущість людської активності. Тенденція індивідуалізму: актуалізація проблем людського існування.

Виникнення і розвиток некласичної філософської парадигми. Подолання спекулятивної раціональності. Песимізм некласичної епохи (А. Шопенгауер, С. К'єркегор). Романтизм як джерело формування некласичної філософської парадигми. Екскурс в етимологічну сферу. Діяльність гайдельберзького гуртка. Вчення про творчу діяльність абсолютного суб'єкта. Ірраціональність в осягненні людини. "Нічна сторона" буття. Розлад між ідеалом та дійсністю. Цілісність переживання дійсності через інтуїцію. Ідея синтезу мистецтва, науки, філософії і релігії. Синтетичність задуму. Перетворення життя мистецтвом. Вплив романтизму на формування некласичної філософської парадигми (екзистенційної філософії, філософії життя, філософської герменевтики, психоаналізу).

Тема 2. Вплив "філософії життя" на сучасну філософію XX–XXI ст.

А. Шопенгауер як предтеча "філософії життя". Світ як уявлення: теорія пізнання. Головні ідеї напрямку. Недостатність раціональності для вироблення цілісного світогляду. Невіддільність духу від природи. Ірраціоналізм і антисциєнтизм. Міфологічність і релятивність. Неминучість критики та переоцінки цінностей. Представники "філософії життя": Ф. Ніцше, В. Дільтай, Г. Зіммель, О. Шпенглер, А. Бергсон, Л. Клагес, Е. Юнгер. Ознаки життя: цілісність, динамічність, творчість, індивідуальність. Індивідуальний закон особи – доля (Зіммель). Філософія культури. Витворення об'єктивного змісту життя в історичних подіях (Дільтай), у культурі (Зіммель). Два рівні життя – вітальний і трансвітальний. Філософія історії Освальда Шпенглера. Історичний віталізм. Циклічна теорія світової історії. Концепція культури. Вісім культур світової історії. Три етапи становлення культур. Ознаки цивілізації. Ідеологізація "філософії життя". Критика сучасної цивілізації (Е. Юнгер, Л. Клагес). Міфологізм. Вплив "філософії життя" на формування ідеології неомарксизму. Ідеї "філософії життя" в критичній теорії (Франкфуртська школа). Творчість як зміст життя у Ф. Ніцше: концепція цінності. Культура як смислотворчість; ціннісно-етичний релятивізм; вартісний нігілізм: самоцінність творчості; перманентність процесу переоцінки цінностей; соціальний дуалізм; концепція становлення; індивідуальний розвиток особи; розвиток особи як справжня мета творчості.

"Філософія життя" в кінці XIX та XX століттях: Анрі Бергсон і Освальд Шпенглер А. Бергсон. Інтуїція як глибинна форма пізнання. Психологічна метафізика А. Бергсона. Морфологія культури О. Шпенглера. Ніцшеанські впливи. Розгляд культури як унікального організму. Фаустівський дух західної культури. Вплив О. Шпенглера на історіософію XXI століття. А. Тойнбі. Сучасне бачення: від рацію — до інтуїції.

Тема 3. Феноменологічно-герменевтична традиція в новітній західній філософії

Розуміння феноменології в історії філософії (Кант, Гегель, Ф. Brentano, Штумпф, Н. Гартманн, Гуссерль). Конституювання феноменології Е. Гуссерлем. Феноменологія як

чільний метод філософії. Філософія як строга наука. Поворот до не-психологічного збагненої суб'єктивності; критика натуралізму та історизму. Еволюція філософських поглядів Гуссерля. Феноменологічна естетика. Повне відділення будь-якого явища від його природного оточення. Відсікання літературного твору від історичної дійсності, літературних традицій, ідейно-тематичного оточення. Феноменологічні погляди М.Мерло-Понті. Проблема тілесності. Феноменологія сприйняття. Видиме і невидиме.

Філософська герменевтика. Поняття герменевтики в історії європейської духовної культури. Герменевтика як загальна теорія інтерпретації. Філософська герменевтика. Герменевтичні ідеї Ф.Шляйєрмахера. Закладання основ герменевтики як загальної теорії інтерпретації. "Герменевтичне коло".В. Дільтай: розвиток герменевтики як методологічної основи гуманітарного знання. Герменевтика Г.-Г. Гадамера: "Істина і метод": показ обумовленості рефлексивно-теоретичного освоєння світу допрекативними формами знайомства з ним; передсудження; полеміка із філософією Просвітництва; "історичність" як фундаментальна характеристика людського буття і мислення; опозиція до позитивістсько-сциєнтистського напрямку сучасної філософії.

Тема 4. Екзистенційні філософування попередніх століть.

Симптоматичність екзистенціалізму для духовної ситуації ХХ ст. Філософська спадщина С. К'єркегора як єдність життя і творчості. Основні засади екзистенційної філософії. Релігійний і "атеїстичний" варіанти філософії існування. Релігійні екзистенціалісти (С. К'єркегор, Г. Марсель, К. Ясперс, Н. Бердяєв, Л. Шестов, М. Бубер), "атеїстичні" екзистенціалісти (А. Камю, Ж.-П.Сартр, С.де Бовуар).Місце М. Гайдеггера у філософському процесі ХХ ст. Вплив на Гадамера, Фуко, Дерріда та інших філософів.Проблема духовної еволюції.Важливість феноменології Е. Гуссерля.

Екзистенційна філософія К. Ясперса. Екзистенціальне тлумачення феноменології. Філософія К. Ясперса у контексті духовної ситуації ХХ ст. Витоки ясперівського мислення. Значення М. Вебера. Онтологія: потрібне членування буття: предметне буття, екзистенція, трансценденція.

Атеїстичний екзистенціалізм Ж.-П. Сартра і А. Камю. Рецепція онтологічних ідей Гуссерля і Гайдеггера. Концепція свободи і ніщо у Ж.-П.Сартра. Ситуація закиненості. Свобода як важкий тягар. Свобода і відповідальність. Антитеза буття-в-собі та буття-для-себе. А.Камю. Неподоланна трагічність людського існування. Питання про сенс людського буття як основне питання філософії. Розуміння абсурду. Співвідношення раціонального та ірраціонального. Нестерпна важкість буття. Абсурдність існування і екзистенціалізм.

Тема 5. Новітня філософія: постпозитивізм.

Філософія К. Поппера. Постпозитивістська концепція росту наукового знання. Субстанція росту знання – третій світ, світ ідей, незалежний від людини і фізичного світу. Автономний характер процесу розвитку науки. Постпозитивістське розуміння суперечностей у розвитку наукового знання. Парадигма і принцип фальсифікації. Негативний доказ теорії. Заперечення індуктивної і визнання дедуктивної логіки. Критика логічного позитивізму за зверненням нехтування "мовною реальністю". Концепція мов як гри – основа філософії лінгвістичного аналізу. Принцип концепцій мови як гри. Підміна філософської проблематики лінгвістичною. Зведення філософії до лінгвістичного аналізу, заперечення філософії взагалі. Заперечення пізнавального значення логіко-математичних методів дослідження. Важливість дослідження філософської, лінгвістичної проблематики. Відхід від орієнтації на символічну логіку; звертання до історії науки; розуміння розвитку наукового знання як головна проблема філософії.. Концепт зміни наукових парадигм Т. Куна.

Тема 6. Роль впливу прагматизму на новітню філософію ХХІ ст.

Розвиток прагматизму у ХХ столітті: інструменталізм Д. Дьюї і неопрагматизм Р. Рорті. Д.Дьюї як систематизатор прагматизму. Виникнення філософії із стресів і напруг суспільного

життя. Головна ціль філософії – вдосконалення соціального досвіду. Широке розуміння поняття досвіду. Підривання "фундаменталізму", негачія стійких основ, постулювання відсутності "перших начал". Умовний характер будь-яких узагальнень. Релятивність протиставлення матеріалізму і ідеалізму. Взаємодія організму та середовища і утворення ситуації. Прагматистське витлумачення наукового методу. Значення експерименту. Метод проб і помилок. Небезпека, прагнення керуватися заздалегідь встановленими кінцевими цілями чи ідеалами. Інструментальна логіка Дьюї. П'ять етапів "дослідження", які складають "метод розумності".

Модуль 2. Основні ідеї та тенденції сучасної філософської думки ХХІ ст.

Тема 7 . Філософії як “осмислення”.

Поняття “смысл” і “осмыслення” як засадничі в тенденції. Елементи аналітичного, герменевтичного, антропологічного філософських напрямів ХХ ст. в структурі. Великий діапазон значень і смислових конотацій, поєднаних зі словом «смысл»: смысл як інтенціонал (на протигагу екстенціоналу), смисли-цінності, смысл історії, смысл людського життя тощо. Поняття «смысл» (йому протиставляється лише абсурд) як граничне поняття філософського аналізу та філософського мислення. Фундаментальне завдання філософії: смислосудівництво життя та діяльності людини, свого роду "літургія смыслу". Місія філософії. Стратегія формування духовності людей, забезпечення єдності культури та її зв'язок з наукою. Філософія як різновид осмислення. Антропологічний поворот у філософії: зміна предмету філософії в напрямі персоніцентризму, граничних питань людинознавства взагалі. Фундаментальне значення екзистенційно-антропологічного повороту у філософії - центральність особи (Я) в концепції: «Що стосується філософії, то вона відверто формулює свій запитальний статус у вигляді, щонайменше, двох циклів питань — метафізичного та гносеологічного штибу. До першого, метафізичного циклу належить питання: "Що є Я?", "Що є не-Я?" (тобто світ чи інша людина в бутті); і "Що є Над-Я?, тобто абсолют, ідеал, Бог (взагалі — трансценденція чи сходження до найвищого регістру існування людини, певної "омега-точки)". Антропологічний поворот у філософії новітнього періоду: мислю себе, отже існую.

Тема 8. Аналітична та екзистенційно-антропологічна тенденції.

Зосередження на аналізі філософських проблем і різних підходів до їх розв'язання. Розуміння філософії як певних ланцюгів тематичних дискурсів з погляду функцій, які вони виконують у певних суспільних середовищах. Філософські тексти як поєднання різних мовленнєвих дій. Три типи мовленнєвих дій: когнітивний, сугестивний та експресивний. Розум, воля і почуття. Комунікація як поєднання цих вимірів у певному суспільному просторі (етноси, нації, цивілізації), певна структура і цілісне смислове поле. Суть тенденції: відповідальність філософа за цінності-смыли, які забезпечують відносну цілісність суспільно-культурних утворень, і за напрямки трансформації цих утворень.

Людське буття (екзистенція) як вихідна позиція в розумінні природи філософії. Основні джерела : феноменологія, екзистенціалізм і філософська антропологія. Якщо зважати на думку, що буття (екзистенція) передує суті, а не суть буттю (М. Гайдеггер, Жан-Поль Сартр), то чи означає це повне відкидання будь-яких різновидів есенціалізму? («Людина в есенційних та екзистенційних вимірах»). Сучасна екзистенційно-антропологічна тенденція філософії: ідея взаємного доповнювання цих підходів.

Глобальні виклики ХХІ століття як світоглядні імперативи «ціннісної свідомості». Технологічні та антропологічні компоненти в структурі світогляду. Релятивізм як універсальний принцип світосприйняття та світорозуміння. Глобальні доміанти ноосферного світогляду ХХІ століття. Антропологізм у вимірах сучасного світогляду. Криза сучасних метанаративів природоцентризму, соціоцентризму, теоцентризму, логоцентризму,

телеоцентризму в філософському світогляді ХХІ ст. Філософські засади і соціальне підґрунтя світоглядно-гуманістичного конструктивізму.

Тема 9. Розуміння філософії у руслі феноменологічно-герменевтичної традиції.

Феноменологія Е. Гуссерля як джерело екзистенціалізму Ж.-П. Сартра і філософії М. Гайдеггера. Ідея синтезу феноменології і герменевтики у філософії М. Гайдеггера. Герменевтика як вчення про мистецтво витлумачення літературних пам'ятників, розуміння писемно зафіксованих проявів життя. Психологізація процедури розуміння. Необхідність розуміння тексту, виходячи з нього самого; нерелевантність соціально-економічних "причин" і культурно-історичних "впливів". Провідна роль осмислення світу під кутом зору внутрішнього досвіду особи. Опозиція до позитивізму і аналітичної філософії. Кордоцентричний (націлений на відкриття «істин серця») характер феноменологічно-герменевтичної філософської традиції (автори, які працюють на межі філософії і літературознавства та мистецтвознавства).

Тема 10. Постмодерністська ситуація і "філософський постмодерн".

Виникнення поняття "постмодернізм". Ситуація постмодерну. Постмодернізм у контексті кінця ХХ століття. Атмосфера гри. Сумнів у місії. Конституювання Ж.Ф. Ліотаром філософської концепції постмодернізму. Основні риси постмодерністського мислення: утвердження плюралізму, множинності мовних ігор і форм життя; антитоталітарна тенденція, акцентування на диференціацію; критика науковості; децентрація суб'єкта – пріоритетність несуб'єктивного дискурсу. Метод метанаративів (Ж.Ф. Ліотар). Метод "археології знання" (М.Фуко). Використання структуралізмом психоаналітичних ідей (Ж. Лакан). Концепція деконструктивізму (Ж. Дерріда). Об'єднання за принципом негативного відштовхування від модерністської парадигми. "Філософський постмодерн". Світ вже існуючої культури — підґрунтя для сьогоденних філософствувань. Методологічні розробки філософської герменевтики (мистецтво прочитування текстів) та структуралізму — на озброєнні "філософського постмодерну". Основні принципи: 1) антилогіцизм (або антипанлогізм) – протест проти будь-яких, а по-перше – логічних унормувань думки чи інтелектуальної діяльності; 2) антидемаркаціонізм – протест проти будь-яких різких розмежувань різних у класичній культурі напрямів діяльності, тобто принципове наполягання на тому, що наука, мистецтво, міф, фантазія повинні в реальному живому людському самовиявленні зливатися, а не протистояти одне одному; 3) вторинне засвоєння – діяльність на основі тих феноменів, які вже виявлені у історії культури; 4) вільний герменевтичний дискурс – відкидання будь-яких норм у веденні розмови – діалогу із явищами культури, людини та людської життєдіяльності. Основними представниками постмодерну кінця ХХ ст.: Ж.Дерріда, Ж.Дельоз, П.Слотердайк, Р.Рорті (у ранній період його діяльності).

Тема 11. Трактатування філософії з наголосом на важливості практичної філософії (філософська антропологія як її основа).

Онтологія і філософська антропологія як основа практичної філософії. Практичний ефект соціальної дії. Представництво теоретичної філософії в практичній. Етичні концепти, починаючи з Сократа, Платона, підтримані І.Кантом, М.Шелером, Гартманом та іншими. Розуміння морально-практичної дії, блага, практичного знання в вихідних онтологічних принципах. Вплив онтологічних посилок феноменологічної традиції. Ідея "прагматичної віри" Канта. Зв'язок практичної філософії з філософською антропологією. Етика, політична та соціальна філософія як об'єкти дослідження фундаторів філософської антропології (М.Шелера, Г.Плеснера, А.Гелена). Осмислення ролі дії, практики в самоконституюванні людиною власного буття. Практична філософія як трансцендентальна антропологія (Т. Ренч, "Конституювання моралі: трансцендентальна антропологія та практична філософія"). Сучасне суспільство в стані динамічної практичності. Саморефлексія і практичний розум.

Практична філософія і сучасність: утримання практичної самості, починаючи від інтерекзистенціальних ситуацій спілкування до інституціоналізованих акцій солідарності в політиці чи формування нових правил поведінки в економіці та ін. Рационально-критичне розуміння практичних установок. Філософія цінностей та етика як серцевина практичної філософії. У центрі уваги - комунікативна дія і спілкування як засіб досягнення інтерсуб'єктивної виправданості засадничих етичних принципів. Вплив німецької комунікативної філософії (К.-О. Апель, Ю. Габермас та ін.) на філософський підхід. Основна ознака - твердження, що філософія має бути націленою на розв'язання гострих практичних проблем (етичних, етнополітичних екологічних тощо), пов'язаних із технічним поступом та глобалізацією. Практична філософія: відповідальна комунікація з Іншим.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1. Характерні особливості формування філософії XXI ст.						
Тема 1. Вступ до курсу. Становлення і розвиток посткласичної філософської думки.	10	2	1			7
Тема 2. Вплив “філософії життя” на сучасну філософію XX-XXI ст.	10	2	1			7
Тема 3. Феноменологічно-герменевтична традиція в новітній західній філософії	11	2	2			7
Тема 4. Екзистенційні філософування попередніх століть.	11	2	2			7
Тема 5. Новітня філософія: постпозитивізм.	11	2	2			7
Тема 6. Роль впливу прагматизму на новітню філософію XXI ст.	11	2	2			7
<i>Модульна контрольна робота</i>	2					
<i>Разом за модуль</i>	64	12	10			42
Модуль 2. Основні ідеї та тенденції сучасної філософської думки XXI ст.						
Тема 7. Філософії як “осмислення”.	11	2	2			7
Тема 8. Аналітична та екзистенційно-антропологічна	12	2	2			8

тенденції.						
Тема 9. Розуміння філософії у руслі феноменологічно-герменевтичної традиції.	11	2	2			7
Тема 10. Постмодерністська ситуація і “філософський постмодерн”.	11	2	2			7
Тема 11. Трактатування філософії з наголосом на важливості практичної філософії (філософська антропологія як її основа).	11	2	2			7
<i>Модульна контрольна робота</i>	2					
<i>Разом за модуль</i>	56	10	10			36
<i>Разом</i>	120	22	20			78

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	У тому числі					
	Усього	лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1. Характерні особливості формування філософії XXI ст.						
Тема 1. Вступ до курсу. Становлення і розвиток посткласичної філософської думки.	11	1				10
Тема 2. Вплив “філософії життя” на сучасну філософію XX-XXI ст.	11	1				10
Тема 3. Феноменологічно-герменевтична традиція в новітній західній філософії	11	1				10
Тема 4. Екзистенційні філософування попередніх століть.	11	1				10
Тема 5. Новітня філософія: постпозитивізм.	11	1				10
Тема 6. Роль впливу прагматизму на новітню філософію XXI ст.	11	1				10
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	66	6				60
Модуль 2. Основні ідеї та тенденції сучасної філософської думки XXI ст.						

Тема 7. Філософії як “осмислення”.	11	1				10
Тема 8. Аналітична та екзистенційно-антропологічна тенденції.	11	1				10
Тема 9. Розуміння філософії у руслі феноменологічно-герменевтичної традиції.	11	1				10
Тема 10. Постмодерністська ситуація і “філософський постмодерн”.	9	1				8
Тема 11. Трагування філософії з наголосом на важливості практичної філософії (філософська антропологія як її основа).	12	2				10
<i>Модульна контрольна робота</i>						
<i>Разом за модуль</i>	<i>54</i>	<i>6</i>				<i>48</i>
<i>Разом</i>	<i>120</i>	<i>12</i>				<i>108</i>

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Вступ до курсу. Становлення і розвиток посткласичної філософської думки.	2	
2	Вплив “філософії життя” на сучасну філософію XX-XXI ст.	2	
3	Феноменологічно-герменевтична традиція в новітній західній філософії	2	
4	Екзистенційні філософування попередніх століть.	2	
5	Новітня філософія: постпозитивізм.	2	
6	Роль впливу прагматизму на новітню філософію XXI ст.	2	
7	Роль впливу прагматизму на новітню філософію XXI ст	2	
8	Аналітична та екзистенційно-антропологічна тенденції.	2	
9	Розуміння філософії у руслі феноменологічно-герменевтичної традиції.	2	
10	Постмодерністська ситуація і “філософський постмодерн”.	2	
11	Трагування філософії з наголосом на важливості практичної філософії (філософська антропологія як її основа).	2	
	Разом	20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Вступ до курсу. Становлення і розвиток посткласичної філософської думки.		10
2	Вплив “філософії життя” на сучасну філософію ХХ-ХХІ ст.	7	10
3	Феноменологічно-герменевтична традиція в новітній західній філософії	7	10
4	Екзистенційні філософування попередніх століть.	7	10
5	Новітня філософія: постпозитивізм.	7	10
6	Роль впливу прагматизму на новітню філософію ХХІ ст	7	10
7	Роль впливу прагматизму на новітню філософію ХХІ ст	7	10
8	Аналітична та екзистенційно-антропологічна тенденції.	8	10
9	Розуміння філософії у руслі феноменологічно-герменевтичної традиції.	7	10
10	Постмодерністська ситуація і “філософський постмодерн”.	7	8
11	Трактування філософії з наголосом на важливості практичної філософії (філософська антропологія як її основа).	7	10
	Разом	78	108

Самостійна робота є основним способом засвоєння здобувачем навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Час, відведений для самостійної роботи здобувача, становить 78 години і в навчальну та індивідуальну роботу викладача не обліковується.

Самостійна робота здобувача забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, першоджерелами, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-методичним матеріалами, зокрема розміщеними на сайті системи електронного навчання Moodle тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – комп'ютер, мультимедійний проектор.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Больнов О.Ф. Философия экзистенциализма. Пер.с нем. – СПб., 1999.
2. Бохенский Ю.М. Современная европейская философия – Москва, 2000.
3. Гільдебранд Д. Що таке філософія? Пер. з англ. – Львів, 2008.
4. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Т.1. Під кер. Б.Кассен. Пер. з франц. – К., 2009.
5. Зотов А.Ф. Современная западная философия – М., 2001.
6. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І, Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця – К., 2002.
7. История мировой философии: учеб. пособие / А.И.Алешин, К.В.Бандуровский, В.Д.Губин и др.; под ред. В.Д.Губина и Т.Ю.Сидориной – М., 2007.
8. Коплстон Ф. История философии. XX век. Пер. с англ. – М., 2002.
9. Крафт В. Венский кружок. Возникновение неопозитивизма. Пер. с нем. – М., 2003.
10. Крічлі С. Вступ до континентальної філософії. Пер. з англ. – К., 2008.
11. Нагель Т. Что все это значит? Очень краткое введение в философию. Пер. с англ. – М., 2001.
12. Никоненко С.В. Современная западная философия – СПб., 2007.
13. Путь в философию. Антология – М.-СПб., 2001.
14. Райда К.Ю. Екзистенціальна філософія. Традиція і перспективи. – К., 2009.
15. Рассел Б. Історія західної філософії. Пер. з англ. – К., 1995.
16. Реале Д. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т.4. Пер. с итал. – Санкт–Петербург, 1997.
17. Рудинеско Е. Філософи в обіймах бурі. Пер. з франц. – Київ, 2007.
18. Сахарова Т.А. От философии существования к структурализму – Москва, 1974.
19. Скирбекк Г. Гилье Н. История философии. Пер. с англ. – М., 2000.
20. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії. Від Декарта до Вітгенштайна. Пер. з англ. – К., 1998.
21. Современная западная философия. Словарь. – Москва, 1991, 2000.
22. Татаркевич В. Історія філософії. Т.3. Філософія ХІХ століття і новітня. Пер. з польс. – Львів, 1999.
23. Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски. Пер. с нем. – СПб., 2006.
24. Хрестоматия по истории философии (западная философия). Учеб. пособие для вузов: в 3 ч. – М., 2001.
25. Читанка з історії філософії у 6 кн. Кн.6. Зарубіжна філософія ХХ століття – Київ, 1993.
26. Янарас Х. Нерозривна філософія. Пер. з новогрец. – К., 2000.
27. Huegli A. Luebecke P. (Hg.) Philosophie im 20. Jahrhundert - .Hamburg, 1998.
28. Philosophie der Gegenwart. In Einzeldarstellungen. - Stuttgart, 1991.
29. Pöggeler O. Der Denkweg Martin Heideggers. – Pfullingen, 1963.
30. Tillich P. A History of Christian Thought. from Its Judaic and Hellenistic Origins to Existentialism – New-York, 1972.
31. Ulfing A. Grosse Denker – Köln, 2006.

Допоміжна

- 1 Аббаньяно Н. Мудрость философии. Пер. с итал. – СПб., 1998.
- 2 Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки – К., 2004.
- 3 Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія – К., 1999.
- 4 Кошарний С. Біля джерел філософської герменевтики – К., 1992.
- 5 Кузнецов В.Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – Москва, 1991.
- 6 Ситниченко Л.А. Першоджерела комунікативної філософії – К., 1996.

- 7 Соловьев Э.Ю. Экзистенциализм (историко-критический очерк) // Соловьев Э.Ю. Прошлое толкует нас – М., 1991.
- 8 Судьба нигилизма: Эрнст Юнгер. Мартин Хайдеггер. Дитмар Кампер. Гюнтер Фигаль / Пер. с нем. – СПб., 2006.
- 9 Типсина А.Н. Немецкий экзистенциализм и религия. – Ленинград, 1990.
- 10 Тревога и тревожность. Хрестоматия / Сост. и общая редакция В.М.Астапова – М., 2008.
- 11 Финкелстайн С. Экзистенциализм и проблема отчуждения в американской литературе – М., 1967.
- 12 Хамітов Н.В. Антропологія граничного буття: постановка проблеми // Колізії антропологічного розмислу / В.Г.Табачковський, Г.І.Шалашенко, А.М.Дондюк, Н.В.Хамітов, Г.П.Коваadlo, Є.І.Андрос – К., 2002.
- 13 Хьюшер А. Мыслители нашего времени. Пер. с нем. - М., 1962.
- 14 A Companion to Phenomenology and Existentialism. Ed. By H.L.Dreyfus and M.A. Wrathall – Oxford, 2006.
- 15 Apel К.О. Heidegger und Wittgenstein // Heidegger . Perspektiven zur Deutung seines Werkes – Königstein, 1984.
- 16 Baba T.B. Ausserhalb des Seins. Die Überwindung der Lebensontologie M.Heideggers durch die Transzendenzphilosophie von E.Levinas – Göttingen: unipress, 2006.
- 17 Biemel W. Martin Heidegger mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten. – Hamburg, 1991.
- 18 Birault H. Heidegger et l'expérience de la pensée – Paris, 1978.
- 19 Campanini G. L'utopia della nuova cristianità. Introduzione al pensiero politico di J.Maritain – Brescia, 1975.
- 20 Catalano J.S. A commentary on J.-P. Sartre's Being and nothingness. – Chicago, 1980.
- 21 Cohen-Solal M. Sartre – Paris, 1985.
- 22 Contat M. Rybalka M. Les écrits de Sartre. Chronologie. Bibliographie commentée – Paris, 1970. Daujat J. Maritain, un maître pour notre temps – Paris, 1978.
- 23 Doering B.E. J.Maritain and the French Catholic Intellectuals – Notre Dame, Indiana, 1983.
- 24 Dobson A. Jean-Paul Sartre and the Politics of Reason – Cambridge, 1993.
- 25 Hanke J.W. Maritain's Ontology of the Work of Art – Den Haag, 1973.
- 26 Hartmann K. J.-P.Sartre *Das Sein und das Nichts (L'être et le néant, 1943)* // Interpretationen. Hauptwerke der Philosophie – Stuttgart, 2003.
- 27 Harth H. Roloff V. Literarische Diskurse des Existenzialismus – Tübingen, 1986.
- 28 Hastedt H. Sartre (Grundwissen Philosophie) – Leipzig, 2005.
- 29 Joliver R. Le probleme de la mort chez M. Heidegger et J.-P. Sartre. - Abbaye S. Wandrille, 1950.
- 30 Kampits P. Jean-Paul Sartre - München, 2004. Kernan J. Our friend J.Maritain – New-York, 1975.
- 31 Nickl P. Jacques Maritain // Philosophie der Gegenwart in Einzeldarstellungen. Von Adorno bis v. Wright –Stuttgart, 1991.
- 32 Slök J. Christentum mit Leidenschaft. – Muenchen, 1990.
- 33 Schulte J. Rudolf Carnap „Der logische Aufbau der Welt“ (1928) // Interpretationen. Hauptwerke der Philosophie – Stuttgart, 2003.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

<http://anthropology.ru>
<http://psylib.org.ua>
<https://platona.net>
<http://yanko.lib.ru>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ___ / 20 ___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від « ___ » _____ 20 ___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис, Прізвище ініціали)